

OOGST

Sien Volders

Oogst

Roman

HOLLANDS DIEP
AMSTERDAM
2020

De auteur ontving voor het schrijven van dit boek een stimuleringsbeurs van het Vlaams Fonds voor de Letteren

 **LITERATUUR
VLAANDEREN**

© Sien Volders, 2020

© Nederlandse uitgave: Hollands Diep, Amsterdam 2020

Omslagontwerp: Moker Ontwerp, Amsterdam

Typografie: Crius Group, Hulshout

Foto auteur: © Lieve Blancquaert

ISBN 978 90 488 4824 9

ISBN 978 90 488 4825 6 (e-book)

NUR 301

www.hollandsdiep.nl

www.overamstel.com

OVERAMSTEL

uitgevers

Hollands Diep is een imprint van Overamstel Uitgevers bv

Alle rechten voorbehouden.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

*Voor mijn taaie moeder,
die een leger leiden kan.*

Een vrouw is onuitsprekelijk, maar een moeder dan.
– Gerard Walschap, *Moeder*

I

Cu ti lu dissi?

Sissend komt de bus tot stilstand op het marktplein. De deuren zuchten open. Alina maakt nog geen aanstalten om uit te stappen. Terwijl de drukte rond hen toeneemt blijft zij zitten, haar zoon naast zich. Ze leest de tekst op het papier in haar handen nog een keer, mompelt de woorden mee, Lucian geeuwt loom en laat zijn hoofd op haar schouder leunen. Samen kijken ze naar de mensen in het gangpad, het gesleur met kussens en tassen, de opwinding.

Buiten verzamelen de eerste passagiers zich rond de groeiende stapel koffers die uit de buik van de bus geladen worden. De ruggen rekkend en strekkend, alle kapsels nog statisch geladen door de doekjes die als hoofdsteunbescherming dienden in de bus. Aan het begin van de rit in Roemenië waren die nog smetteloos wit, hoe langer ze reisden, hoe smoezeliger de stof.

Op weg naar een eiland van zon en werk reden ze vanuit Botoșani westwaarts, over heuvels die langzaam bergen werden om dan weer af te slijten tot een zacht golvend landschap. Daarna kwam er het eindeloze Hongarije, met laagvlakten zo ver je kijken kon. Af en toe dobberde aan de einder een dorpje, een boerderij, een boer op het veld. Net zoals de zee, had ze tegen haar zoon gezegd. De zee die Lucian nooit zag, en ook zij maar één keer. Na Hongarije volgde Slovenië, van oost naar west, om dan, eindelijk,

Italië te bereiken. De lange lengte van het beloofde land door, tot aan de voet en dan de ferry op. Twee dagen en nachten trokken ze naar een nieuwe wereld, waar werk is en geld, een toekomst voor haar en Lucian, een inkomen voor achtergebleven ouders. In de bus ontkiemde een gevoel van bondgenootschap, een saamhorigheid bij een nieuw begin. Ze hadden onderling nummers uitgewisseld, pakken koeken gedeeld in de pauzes bij de tankstations. In de loop van de lange rit zat Lucian steeds vaker met zijn kin tussen hun hoofsteunen geklemd, te praten met Maricara, de vrouw op de bank achter hen. Zij maakt deze rit per bus al jaren, heen en terug vanuit het noordoosten van Roemenië naar Sicilië. Buiten, bij de stapel koffers, wenkt ze hen nu, ze zwaait ongeduldig.

Alina vouwt het papier op haar schoot op en plukt de koptelefoon uit haar nek.

‘Kom jongen, ga Maricara maar achterna.’

Als een van de laatsten klautert ze het trapje af, van de bedompte warmte van de bus naar de droge hitte van de stad. In haar hoofd herhaalt ze de kennismakingszinnen in het Italiaans die ze net nog herlas, waarvan ze de uitspraak beluisterde via haar koptelefoon.

‘*Buongiorno, come stai*, aangename kennismaking. Ik ben Alina en dit is mijn zoon Lucian. Ik kijk ernaar uit voor u te werken. Hartelijk dank voor het aanbod. Ik ben erg blij dat we bij u kunnen verblijven.’

De meeste buspassagiers die al langer op dit eiland werken zijn opgelost in de drukte. Enkel Maricara komt afscheid nemen. Haar handen op Alina's schouders, warmte in haar blik. Dan stapt ze in een van de bestofte vrachtwagentjes die op een rij aan de rand van het plein geparkeerd staan.

Alina zoekt Dumitriu, haar achterneef. Tijdens de pauzes

onderweg hadden hij en zijn vrouw Ioana zich afzijdig gehouden. Ook nu blijft het stel op een afstand van de overgebleven groep. Zittend op een van hun twee gigantische koffers ziet Ioana er nog fragieler uit dan anders, ze speelt met het armbandje om een van haar onnoemelijk smalle polsen.

Alina kijkt Dumitriu vragend aan. *Wat nu?* Hij haalt zijn schouders op, wijst met zijn kin. Aan het marktplein zijn terrassen waar mannen zitten te drinken. Koffie, bier en wijn, de blikken hun kant op. Pas als de hele bus leeg is, staan de mannen op van hun stoelen en komen ze als groep hun kant op. Allemaal gaan ze richting vijftig jaar en ouder, allemaal met hetzelfde getaande vel. Harde werkers herken je van ver.

Wanneer Alina later aan hun aankomst terugdenkt, zal het beeld dat opkomt dat van een wolvenroedel zijn. De koppen laag, de ogen vervaarlijk, de prooi zo goed als gevangen, de buit al bijna binnen.

Ze zet een paar stappen naar voren, Lucian achter haar. ‘Signore Giuseppe Cascone?’ roept ze.

Benieuwd wacht ze af welke man zal reageren.

De kleinste man kijkt op. De man aan wie haar achterneef haar aanraadde, de man die haar zal betalen, de man die haar zoon en haarzelf onderdak zal geven. Zijn hemd morsig, de pijpen van zijn broek glanzend van de vetvlekken. Hij knikt kort.

Haar goed geoefende zinnen klinken stuntelig. Achter haar hoort ze een paar vrouwen grinniken. Giuseppe Cascone lijkt haar niet te verstaan en monstert eerst haar, dan haar zoon. Ze herhaalt de kennismakingszinnen, begrijpt niet wat hij vervolgens antwoordt. Hij wijst naar de stapel tassen en koffers achter hen, dan naar de rij vrachtwagentjes. Met hun vieren volgen ze hem. Alina en Lucian, en achter hen Dumitriu en Ioana, hun rolkoffers dokkeren over de stenen.

Wanneer Alina haar verzameling tassen in de laadbak tilt, biedt de man niet aan om haar te helpen, Dumitriu ook niet. Dat hoeft ook niet, zij komt voor deze Siciliaan werken en toont graag dat haar armen veel sterker zijn dan je bij de eerste aanblik zou verwachten.

In het vrachtwagentje zit ze met Lucian voorin, op de twee passagiersstoelen naast de bestuurdersstoel. De wagen ruikt overweldigend naar hond, zweet en de sigarettenpeuken op de vloer. Ze kijkt door het zijraam naar de bus, naar de laatste achterblijvers. Het ging te snel. De overgang van een bus vol verwachting naar dit. Zij vieren met deze man in een vrachtwagentje. Ze had het zich anders voorgesteld. Dat ze met de mensen uit de bus samen verder zouden rijden, druppelsgewijs zouden uitstappen, afscheid na afscheid. Het samenzijn nog even rekken. Naast haar wiebelt Lucian met zijn benen.

Hotsend rijden ze door de straatjes. De stad strekt zich lui uit over een kleine heuvel aan zee, met huizen in warme kleuren. Blozende daken en glimmend witte kerken. Langzaam verdwijnt de bebouwing en komt er een weidser landschap voor in de plaats. Heuvels in tinten van oker tot donkergroen. De weg klimt door velden, langs weidemuurtjes met gestapelde stenen, achter hen vormt zich een stofwolk en daarachter, blinkend in de verte, de zee. De zee.

Ze kijkt naar Lucian. Net als in de bus zit hij met zijn gezicht tegen het raam gekleefd, slorpt het landschap zijn volledige aandacht op. Hij is elf jaar oud, één been nog stevig in de kindertijd, het andere al enkeldiep tastend in de wereld van het grotere begrip. Toen ze hem voor het eerst zei dat ze zouden verhuizen naar een ander land, met een andere taal, weg van Bunic en Bunica – voor even, voor even, we komen zeker terug – was hij tomeloos enthousiast geweest. Alles wilde hij weten over Sicilië. Wat ze op het eiland aten, wat

ze droegen, en waar hij zou kunnen voetballen. Of Italiaans moeilijk is. Of hij een vriendje mocht meenemen. Pas later kwamen de echte vragen. Zouden ze niet eenzaam zijn, hoe moest het met Bunica nu Bunic in een rolstoel zat? Wie zou voortaan de eieren in het hok rapen en was het echt verstandig om in een ander land te gaan werken en naar school te gaan? Ja jongen, ja, had ze geantwoord, hem door de krullen aaiend zoals ze ook nu doet. Of het slim was wist ze niet, wel dat er simpelweg geen andere mogelijkheid meer over was.

Wanneer ze door het bestofte ruitje in de achterwand van de cabine kijkt, ziet ze van Dumitriu enkel de bezwete nek, schokkend en deinend. Ioana en hij zitten in de laadbak op hun koffers.

Alina probeert nog een paar keer iets tegen de man naast haar te zeggen, maar elke geofende zin valt op koude grond. De paar dingen die de man zegt, kan zij dan weer niet plaatsen. Hoelang nog, tot de boerderij? De weg slingert stijgend tussen de velden door, links en rechts eindeloze rijen met plastic overtrokken kassen met daarin een groene schemer achter het opake wit.

Ze zien de dorre heuvels met olijfbomen, de veelsoortige cactussen langs de weg, de rare wilgen met gladde schors in de dalen. Slechts af en toe nog wat huizen, een boerderij hier en daar, overal dat plastic en die worteldoeken, rommel en resten langs de weg. Steeds vaker bosjes kreupelhout. Kurkeik, olijfstruiken en es. De rest van de planten schiet te snel voorbij om ze te herkennen.

Lucian wijst naar de kassen waar ze langs rijden. In kassen als deze zal zij werken. Ze is niet voorbereid op de veelheid ervan, nog minder op de verschillen. Er zijn de moderne, grootste kassen, met harde plastic wanden, hoger dan alle andere, basilieken van techniek. Er is de tussenvorm van de

ijzeren kassen met strakgespannen nieuw plastic, de daken als rondgewelfde koepels. En er zijn de oudere, lagere kassen, met puntige daken en een geraamte van hout. Er zijn kwekerijen met een strak opgespannen worteldoek, en verlaten kassen met woekerend onkruid en flapperend plastic. Alina probeert de wassende hoop in te dammen. Het maakt niet uit welk bedrijf de man heeft, houdt ze zichzelf voor. Hij kan Dumitriu en Ioana betalen, hij kan haar en haar jongen betalen. Er is geld, dus is er toekomst.

De helling wordt steiler, de flank steeds rotsachtiger. De man aan het stuur mompelt wat, waardoor ze vermoedt dat ze eindelijk hun eindbestemming naderen. Verderop is een viersprong, gemarkeerd met een klein kapelletje. Rechts loopt een zandweg naar een aantal witgekalkte huisjes met kleurige klapluiken, links leidt een oprijlaan met parasoldennen naar een landhuis met een hoge stenen ommuring, hoger dan de weidemuurtjes die ze tot nu toe zagen. Een glimp van oude glorie, met boogramen en versgeschilderde muren. Een terras? Het moet wel een terras zijn, uitkijkend over de heuvelflank, een poort met sierlijk smeedwerk, ook oud. Alina en Lucian kijken, langs de man heen, naar het landhuis. Achter het landhuis komt nog een ander gebouw tevoorschijn. Een bakhuis? Een voorraadschuur? Hun huis? Ze voelt hoe haar jongen hoopvol in haar hand knijpt.

Bij de splitsing en het kapelletje mindert de man geen vaart. Alina lacht haar naïeve gedachte weg. Toch kan ze het niet laten naar het landhuis te kijken terwijl ze er voorbijrijden, de nek van haar jongen even ver gedraaid als de hare. De man ziet het en wijst.

‘*La casa della famiglia Maniscalco,*’ zegt hij.

Dan richt hij zijn blik weer naar voren. Lucian blijft nog lang omkijken. Aan de andere kant van de weg, voorbij de witgekalkte huisjes, staat een reusachtige pyloon. De hoog-

spanningslijn volgt in rustige bogen de steeds hobbeliger wordende hoofdweg, die een dicht bos met kromme kurkeiken en olijfstruiken in duikt.

Na een paar bochten mompelt de man weer wat. Het einde van het bos is in zicht, het landschap breekt weer open in breed braakland. Aan de bestuurderskant beginnen de eerste aankondigingen van naderende bewoning op te rukken. Omvallende muurtjes van gestapelde steen, uitdijende kassen overdekt met plastic. De daken zijn puntig, de geraamtes van donker geworden hout, plastic dat aan vervanging toe is. De wagen vertraagt. Alina slikt, knijpt de sluimerende hoop uit, sissend als een kaarslont. De ijzeren poort is omzoomd door afval, verroeste wieldoppen, balken vol spijkers, plastic zakken vol bouwpuin, alles overwoekerd door dor geworden gras. Dit is geen vers puin, dit ligt hier al jaren. De boerderij staat op het hogere deel van het erf. De nok buigt licht door, als de rug van een wat schonkig paard.

Een erf hou je proper, een bloementuin is essentieel, een huis hou je netjes en je nagels altijd schoon. Bunica's stem in haar hoofd. Aan deze levenswijsheid houdt haar moeder zich al een heel leven, en hoewel Alina er altijd lacherig over deed, dringen de woorden nu voor het eerst tot haar door. De mensen hier lijken niet aan netheid te hechten. Twee honden komen op het vrachtwagentje afgerend, een grote met kortgeschoren krulvacht en een klein, vormeloos geval met lange oren. Bij het uitstappen springt de grootste tegen haar op, tot de man wat naar ze roept en ze het rommelige erf afstuiven. Giuseppe Cascone opent de klep en Dumitriu en Ioana klimmen uit de laadbak met hun koffers. Even kruist Dumitriu's blik die van Alina. Zijn bruine reeënogen met lange wimpers maakten hem als jongen moeilijk te weerstaan. Nu zijn gezicht door de jaren is gehard, vloekt de vrouwelijkheid van zijn ogen met de rest van zijn voorkomen. Hij bedankt Giuseppe Cascone met een bevreemdende onderdanigheid en draagt de grote koffers die hier niet willen rollen van hen weg, Ioana in zijn kielzog met de kleinere tassen. Alina klimt in de laadbak, trekt haar eigen tassen het erf op. Weer verstaat ze de man niet, al meent ze te begrijpen wat hij zeggen wil. Hij wijst in de richting waarin ook Ioana en Dumitriu verdwenen. Hun huis. *Casa*. Hij zegt niet *casa*, hij zegt *camera*. Lucian en zij volgen in zijn voetsporen naar het lager gelegen deel

van het erf. Langs een roestige loods met een tractor, voorbij stapels bouwpuin, ondefinieerbare verbleekte plastic zakken, oude dakpannen, stenen en stof, stof, stof, naar een stenen schuurtje ertegenover, dat bijna tegen de afscheidingsmuur met de weg is gebouwd. Oud, robuust, de open ramen afgedekt met een vaal geworden plastic zeil. Een dubbele deur waarvan de rechter op een kier staat.

De man gooit de linkerdeur open. Pal in het midden van de schuur, haaks op de deur, is een afscheidingswand gemetseld van grijze snelbouwsteen. Alina blijft buiten staan. De man wenkt en wijst. Camera. Hij knipt het licht aan. Geen ander raam dan het dichtgeplakte. De achterwand is gedeeltelijk ingestort en gedicht met houten planken, een betonnen vloer, gegoten nadat het schuurtje al gebouwd is, ziet ze aan de rand aarde tussen het beton en de muren. Een tweepersoonsmatras op de betonnen vloer, het hoofdeind tegen de muur van snelbouwsteen. In de verste hoek een kleine koelkast, een tafeltje met een eenpitskookplaat, elektrisch. Een stoel met leuning en een krukje. Alina ademt in en uit, in en uit. *Bagno*, badkamer.

‘*Dov’è il bagno?*’ vraagt ze beschroomd. Is dat de deur hiernaast?

Hij die naar buiten loopt, Lucian die naast de matras blijft staan.

Daar, wijst de man. Een gebouwtje van golfplaten wat verderop, tegen de loods met de tractor aan. Op het dak staat een bassin voor water. Aan de zijkant hangt een wasbak aan een ijzeren plaat, ernaast een deur. De geur is duidelijk. Daar dus. *Camera, cucina, bagno*. Een kamer, een keuken, een gootsteen. Een huis dus. Adem in, adem uit, terug naar haar kind.

‘*Dov’è la casa... camera di Dumitriu e Ioana?*’

Als dit hun huis is, waar is dan het huis van haar achter-

neef en zijn vrouw? De man wijst naar de rechterdeur van het schuurtje. Maagzuur tot achter haar kiezen. Adem in, adem uit. Dumitriu, die al van jongs af aan van aanpakken weet. Het geldt voor het huis in het dal naast het hunne, elk jaar groter, de kleren van Ioana. Het komt van hier, ze werken hier, dit is het, als zij dit kunnen, kan zij dit ook. Ze mijdt Lucians blik, kijkt naar de man. Dan wijst ze naar de tassen, daar ver weg, hoger op het erf. Trekt een glimlach op haar gezicht. Eerst uitpakken. De man knikt en gaat weg zonder nog wat te zeggen. Samen staan ze naast de matras, Lucian met grote ogen, zij ademend, want dat is alles wat nog lukt. In en uit, uit en in. Diep.

‘Mam?’

‘Jah. Kleiner dan we dachten, hè!’ krijgt ze er uiteindelijk uit. Ze gaat zitten, trekt hem naast zich op de matras. Met zijn tweeën naast elkaar. Ze kijken rond.

‘We maken er wel wat van. Dumitriu zei –’

Bij die naam voelt ze wat breken; Dumitriu, bedrieger, leugenaar, dit hol, wat een waanzin, smeerlap, zij en haar jongen, hoe in godsnaam...

‘Dumitriu zei dat het werk pas volgende week begint. En jouw school begint nog later. We hebben nog even om er wat van te maken. Nu eerst even bijkomen, lieverd.’

Ze wil zijn gezicht niet zien, buigt zich over haar handtas, graaft naar haar telefoon. 18.45 uur. Er is bereik. Haar duim zweeft een tijd over het scherm.

Aangekomen. Alles goed hier, morgen bellen we. Liefs aan Bunic verstuurt ze naar Bunica.

Op haar zij ligt Alina te kijken hoe het daglicht zich op gang trekt. Met haar hand op de stoffige betonnen vloer probeert ze de koelte van de nacht vast te houden. Naast haar ademt Lucian nog rustig. Wanneer ze haar voeten onder het laken uit schuift om ze ook naar de koele vloer te laten tasten, schiet een bliksemschicht in bruin en grijs geruisloos onder de kier van de schuurdeur door naar buiten. Een hagedis. Ze gruwelt.

Voor de deur hoort ze de honden heen en weer lopen, hijgend, wat jankend af en toe. Ze kijkt op het schermpje van haar telefoon. Halfzes, geen antwoord van Bunica. In de kamer naast hen is het stil. Het geluid van de televisie is ergens in de loop van de nacht weggefallen. Ze had geprobeerd zich voor te stellen hoe Dumitriu en Ioana hun kant van het schuurtje hadden ingericht, moest in haar vuist bijten om een vloek te smoren.

Ze staat op van de matras en opent de deur. Het lukt haar om de honden met een handbeweging op afstand te houden. Toch afgericht, dus. Met de deur open klimt ze weer bij haar jongen onder het laken, haar schouders tegen de ruwe muur, de dikke trui die ze als hoofdkussen gebruikte opgerold in haar rug. Door de deuropening ziet ze naast de honden een stuk washok, bergen rommel en het braakland rond de boerderij. Dor golvend, het weinige groen dat er nog

is met een ondertoon van grijs. Een land van taaie droogte. Langzaam wordt Lucian wakker. Ze strekt een arm uit, hij nestelt zich tegen haar aan. Haar hand langs zijn wang, haar lippen tegen zijn oor.

‘Onze eerste dag,’ fluistert ze.

De sepiatinten van de opgaande zon verlichten tot een heller wit. De temperatuur stijgt samen met de zon en de hitte jaagt hen hun nieuwe nest uit.

De moeder wil koffie, de jongen melk, en geen van beide is voorradig. Op het erf staan ze te dralen. Gisterenavond waren ze te moe om zich te wassen, dus hadden ze het bij hun gezicht en handen gehouden. Het had vies gevoeld om met een zweterig reislijf tussen de lakens te kruipen. Vanochtend moet het grondiger.

‘Hoe dan, mam?’ Er zit afkeer in Lucians stem.

Ze geeft hem een por, slaat dan een arm om zijn schouders. Zoeken wordt het. Wennen aan het schuurtje en het samen slapen, wennen aan de taal die in niets lijkt op de taal die zij via de koptelefoon beluisterde. Wennen aan de nieuwe munten en het briefgeld. God, laat er veel briefgeld zijn.

Met een emmer die ze op het erf vinden en hebben gevuld bij de wasbak gaan ze terug naar hun schuur. Wassen, grondig, tot achter de oren. Niks geen gêne, met hun tweetjes in hun blootje rond de emmer. Lucian volgt haar ritme, een ongewild georkestreerde dans. Waslapje spoelen, gezicht, nek, linker oor, rechter oor. Waslapje spoelen, linkerschouder tot linkerhand. Spoelen en weer verder. Wanneer ze schone kleren aanhebben, spreiden ze het nieuwe geld dat ze meebrachten uit op de matras. De briefjes en de munten, netjes geordend van laag naar hoog. Een euro is bijna vijf lei, dat telt makkelijk. Als dochter van een kruidenier rekent ze al haar hele leven vlot, Lucian net zo goed, gauw misschien zelfs

beter, hij heeft de snelle geest van zijn grootvader. Tot het moment dat de winkel van haar ouders overkop ging, was haar jongen er bijna dagelijks te vinden.

Het was Europa dat plots binnenkwam. Decennialang hadden de Roemenen die er niet in geloofden zich ertegen verzet. Decennialang hadden de Roemenen die ervoor openstonden erop gewacht. Het dorp was tegen, maar haar vader, die het dorp samen met de priester, de leraar, de burgemeester en de dokter in harde tijden vaker overeind had gehouden, wist dat dit de beste zet was, nu. Bij elke verkochte kilo aardappelen, gedroogde worst en blikken tomaten kreeg je zijn mening er gratis bij. Hij liet de muur tussen het achterkamertje en de winkel slopen, er moesten een nieuw uithangbord en een dubbele toegangsdeur komen, met een elektronisch belletje dat rinkelde bij het binnenkomen en naar buiten gaan. Grootheidswaanzin aan het einde van een verkopersloopbaan vond het gros van de klanten; nuttige investeringen, vond hij zelf. De vooruitgang stond voor de deur, en dan kun je er maar beter voor zorgen dat die deur breed genoeg is.

Tot het zover was. Met de opening van de grenzen spoelden de goede arbeidskrachten weg, en kwamen per kerende stroom de ketens. Supermarkten namen de functies van dorpswinkels over met prijzen die volgens Bunic krankzinnig waren. Schulden kwamen en gingen in een kruidenierswinkel, maar in al die jaren dat de winkel bestond waren ze nooit blijven komen zonder te gaan. Tot dan. Groenten verlepten in de vitrine, schappen raakten leeg en werden niet meer bijgevuld. Schulden bij leveranciers, schaamte bij haar ouders.

Na vijf jaar was het over en uit. In datzelfde jaar besliste de textielfabriek waar zij als inkoopster werkte om de productie naar Maleisië te verkassen. Na het innen van haar laatste

loon en maanden van vruchteloos solliciteren zette ze haar trots aan de kant en gaf ze haar appartement op. De vreugde van Lucian om bij zijn grootouders te mogen gaan wonen temperde haar gevoel van falen, maar God, wat had dat erin gehakt. Als volwassen vrouw met zoon haar eigen kinderkamer weer betrekken. Twee monden meer te voeden voor haar ouders. De conserven uit de winkel van Bunic waren een levensverzekering, een nulpunt waarop ze in bittere tijden altijd hadden kunnen terugvallen, maar nu raakten ook die op. De bloeiende groentetuin van Bunica was een laatste daad van verzet. In de rest van het dorp raakten de moestuinen meer en meer verwaarloosd. Als een krop sla zo weinig kost in die nieuwe supermarkt, waarom dan nog dat gevecht tegen de slakken?

Een week na het faillissement was er die zaterdagochtend in de tuin. Bunic die niet terugkwam van de kippen. Bunica die wachtte op verse eieren voor een omelet. Lucian die de tuin in ging en zijn grootvader vond, liggend bij het poortje. Het gegil, de spurt naar de telefoon, het wachten op de hulpdiensten, de toestromende burens, de slopende lange rit naar de grote stad. De dagen aan het bed in het hospitaal in Botoșani. De beroerte verwoestte een deel van haar vaders longen. Om zijn lichaam te behoeden voor verdere schade hing hij permanent aan een zuurstoffles. Een dure zuurstoffles. De avonden aan Bunica's keukentafel, de stapel facturen. Bunica's huishoudschrif op het gebloemde tafelkleed, het perpetuum mobile van inkomsten en uitgaven, keurig opgetekend met het blauw-rode potlood. Het rode eind van het potlood sleet veel sneller af dan het blauwe.

Ze staan op het hogere deel van het erf in hun zondagse goed. Haar haren gekamd en opgestoken, de zijne netjes in

een zijstreep, de krullen voor even getemd. Bij hun aankomst gisterenavond was de boerin nergens te bekennen geweest, vandaag is zij het die op hen afkomt.

'Alessandra Cascone,' stelt zij zich voor. '*Buongiorno signora,*' groeten Alina en haar jongen terug. De vrouw voor de deuropening heeft stevige heupen en kort, donker haar met een vleug paars erin. Ze wenkt hen mee naar binnen.

Tegen de vrouw van de boer herhaalt Alina de kennis-makingszinnen die ze gisteren vergeefs op haar man uit-probeerde. Bij de vrouw werkt het wel. Koerend roept ze iets naar achter in het gangetje. Wat ze antwoordt is moei-lijk verstaanbaar voor Alina, al klinkt er wel enige mate van appreciatie in door. Ze zegt iets over Siciliaans en Italiaans, en iets over school en kinderen. Alina kijkt niet-begrijpend, Alessandra lacht.

Door het halletje worden ze de keuken in geleid. Sigaret-tenrook vermengd met etensgeur, een zweem van poets-middel als ondertoon. Aan de plastic lambrisering hangen heiligenbeelden en ingelijste foto's. Vier kinderen, telt Alina. Drie zonen, één dochter. Giuseppe Cascone zit in de keu-ken aan een formicatafeltje koffie te drinken en een krant te lezen, in hetzelfde groezelige hemd als gisteren. Alessandra steekt sakkerend tegen hem van wal. Alina verstaat er niets van, vermoedt dat de vrouw wil dat hij hen begroet. Uitein-delijk kijkt hij op en groet hen met een korte knik.

Lucian krijgt een stuk brood, Alina koffie. Met handen en voeten delen ze hun plannen met de boerin, ze willen graag naar de stad, een winkel zoeken, een telefoonkaart voor beltegoed en dan naar de school voor Lucian. Alina heeft de inschrijvingspapieren van de jongen bij zich, kijk, het adres had ze zelf al opgezocht.

Of de familie Cascone op zondag naar de kerk gaat, wil Alina nog graag weten. En zo ja welke kerk, en of zij en haar

jongen ook mogen vieren vanaf volgende week. Haar priester thuis had gezegd dat ze bij gebrek aan orthodoxe diensten ook wel een katholieke konden bijwonen. God is God, en hoewel sommige manieren om hem te dienen beter zijn dan andere, geldt vooral de intentie, de toewijding, de regelmaat en de standvastigheid. Diepgelovig is ze nooit echt geweest, maar altijd en overal, zelfs in haar wildste, wildste jaren, heeft het zondagse kerkbezoek haar overeind gehouden. In de jaren waarin ze zich losrukte van haar ouders, waarin ze zichzelf verloor of juist tegenkwam – daar is ze nog altijd niet over uit – waarin ze keer op keer de verkeerde jongens en mannen haar bed in trok, ook toen was die zondag een baken van rust, van toekomst, van geloof dat het met moed en volharding altijd wel weer goed komt.

De verzoening met haar moeder was met Lucians geboorte gekomen, met haar vader bleef het nog jarenlang koude oorlog. Toch ging ze zelfs toen nog naar de *biserica Sfântul Nicolae*, samen met haar ouders. Hoeveel pijn het ook doet om als ouder en kind uit elkaar gespeeld te worden door het leven, zolang je op zondag samen in de kerk zit, is niets ooit reddeloos verloren.

‘Dat boodschappen doen in de stad, dat hoeft niet, trouwens,’ zegt Alessandra. Brood en melk worden toch gekocht, dat kan ze gewoon bij haar bestellen. En ook de andere dingen die Alina en haar jongen nodig hebben kunnen ze doorgeven, ze verrekenen het wel met haar loon.

Al jaren denkt Alina in lijsten en rekeningen, inkoop- en verkoopprijzen, schulden en afbetalingen. De taal hindert haar in het evenwichtsspel dat zich tussen haar en de boerin afspeelt, nabij houden en afstand scheppen, nooit in de schuld staan bij hen die je loon betalen. Ze houdt het op een wekelijkse bestelling voor brood, melk en olie, de rest koopt

ze liever zelf in, dank u, erg vriendelijk, mevrouw Cascone, zegt ze. *Jij verdient geen geld aan mij, Alessandra, denkt ze. Ik blijf hier geen dag langer dan nodig.*

Weer buiten gaat Giuseppe hun voor naar de wagen.

‘*Grazie mille, signore Cascone,*’ danken ze, Giuseppe, denkt Alina. Ze zal meneren en mevrouwen waar dat moet, maar Alessandra, Giuseppe, dat hok met die gore matras, het gemak waarmee aangenomen wordt dat zij het pikt, het idee dat dat kan en mag en normaal is, dat zal ze niet licht vergeten, Alessandra, Giuseppe en de vier kinderen op de foto’s in de gang.

Ze rijden met de auto deze keer, het vrachtwagentje blijft op het erf staan. Giuseppe Cascone brengt hen naar de stad. Opnieuw rijden ze langs het landhuis bij de viersprong met het kapelletje, ‘*famiglia Maniscalco,*’ mompelt Lucian, en dan verder, heuvelafwaarts, tot op het marktplein waar ze gisteren uit de bus stapten. De man wijst de winkel aan waar ze telefoonkaarten en bustickets kopen kan, en ook waar de halte is. De kerk is die kant op, de markt waar ze naar de priester kan vragen ginder en de school daar. Dan trekt hij op en laat hen achter. Aan elkaar overgeleverd blijven ze achter op het plein.